

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2025.3.20>
УДК 336.71

Лідія Андріївна АВРАМЧУК

к.е.н., доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7496-0392>
e-mail: lidiyavr@gmail.com

Карина Геннадіївна СОЛОШЕНКО

студентка, Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3433-109X>
e-mail: karinasoloshenko1814@gmail.com

КРЕДИТНИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ, РИЗИКИ ТА ШЛЯХИ ВІДНОВЛЕННЯ

У дослідженні висвітлено ключові аспекти впливу війни на кредитний ринок України. Проаналізовано зміни, що відбуваються в умовах воєнного конфлікту, а також оцінено їхні економічні та фінансові наслідки. Визначено, що війна спричиняє скорочення доступності кредитних ресурсів, зростання кредитних ризиків і зниження ділової активності фінансових установ. Водночас наголошується, що завдяки заходам Національного банку України, змінам у законодавчому регулюванні та зусиллям, спрямованим на стабілізацію фінансової системи, кредитний ринок має потенціал для відновлення після завершення бойових дій. Досягнення цієї мети можливе за умови реалізації ефективних реформ, залучення інвестицій та активної співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. Також визначено перспективи та можливості відродження кредитного сектору держави.

Ключові слова: кредитний ринок, Національний банк України, війна, кредитний ризик, кредитні ресурси

ВСТУП

Кредитний ринок є невід'ємною частиною фінансової системи будь-якої країни, оскільки забезпечує фінансування підприємств, сприяє розвитку малого та середнього бізнесу, а також покращує добробут населення завдяки доступу до кредитних ресурсів. Проте у разі воєнного конфлікту економіка держави та її фінансова система, зокрема кредитний ринок, зазнають значних потрясінь.

Війна негативно впливає на фінансову стабільність, рівень довіри інвесторів, роботу банківської системи та доступність кредитів як для бізнесу, так і для громадян. У зв'язку з цим постає актуальність дослідження наслідків війни для фінансового ринку України, зокрема його кредитного сегмента.

Сучасні наукові дослідження, присвячені формуванню кредитного ринку та кредитних ресурсів, висвітлено в роботах таких фахівців, як Ю.Ю. Вергелюк [1], С.В. Глуценко [2], А.Д. Петрашевська, В.В. Смельянська, Р.В. Шверя [3], Д.М. Стебляк та ін.

Однак, попри наявні дослідження, питання функціонування та використання кредитного ринку в умовах воєнного конфлікту потребує додаткової уваги, зокрема стосовно особливостей розвитку кредитної системи України в таких умовах.

МЕТА дослідження – аналіз впливу війни на кредитний ринок України, виявлення змін у фінансовій системі, оцінювання наслідків для доступності кредитів та рівня кредитного ризику, а також визначення перспектив відновлення кредитного ринку після завершення воєнних дій.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У дослідженні застосовано такі загальнонаукові методи, як аналіз, синтез порівняння та графічний метод.

РЕЗУЛЬТАТИ

Війна, що розпочалась на сході України у 2014 р., суттєво вплинула на кредитний ринок країни. Вона спри-

чинила масштабні зміни у фінансовій системі, зокрема в діяльності банків та кредитних установ. Основні наслідки для кредитного ринку можна розглядати через кілька ключових аспектів.

– *Скорочення кредитної активності:* загострення військових дій призвело до погіршення економічної ситуації, зниження виробництва та споживання. Як наслідок, банки скоротили кредитування, оскільки підприємства та населення стали менш зацікавленими у залученні позик для розширення бізнесу чи особистих потреб.

Частка проблемних кредитів у банківському секторі зросла з 30% на 1 січня 2022 р. до 38% на 1 січня 2023 р. Обсяг непрацюючих кредитів за рік збільшився з 87 млрд грн до 432 млрд грн. З початку повномасштабної війни банки зазнали значних втрат і вимушено спрямували понад 100 млрд грн у резерви під кредитні ризики, що перевищує 12% загального кредитного портфеля станом на кінець лютого 2022 р. (рис. 1).

У зв'язку з війною, економічною кризою та енергетичними атаками з боку країни-агресора потенційні втрати кредитного портфеля можуть досягати 30%.

– *Збільшення кредитного ризику:* воєнний конфлікт спричинив значні економічні труднощі, особливо в регіонах, що безпосередньо зазнали наслідків бойових дій. Це підвищило кредитні ризики для банків, які надавали позики підприємствам та фізичним особам у цих зонах. У відповідь фінансові установи стали більш обережними у видачі кредитів, скорочуючи їх обсяги та підвищуючи процентні ставки.

– *Зростання рівня простроченої заборгованості:* через економічну нестабільність, скорочення доходів та збільшення рівня безробіття багато підприємств і громадян зіткнулися з труднощами у своєчасному погашенні кредитів. Це призвело до накопичення простроченої заборгованості, що погіршило якість кредитного портфеля банків і змусило їх застосовувати жорсткіші вимоги до нових позик. Внаслідок цього кредитні ризики фінансових установ значно зросли.

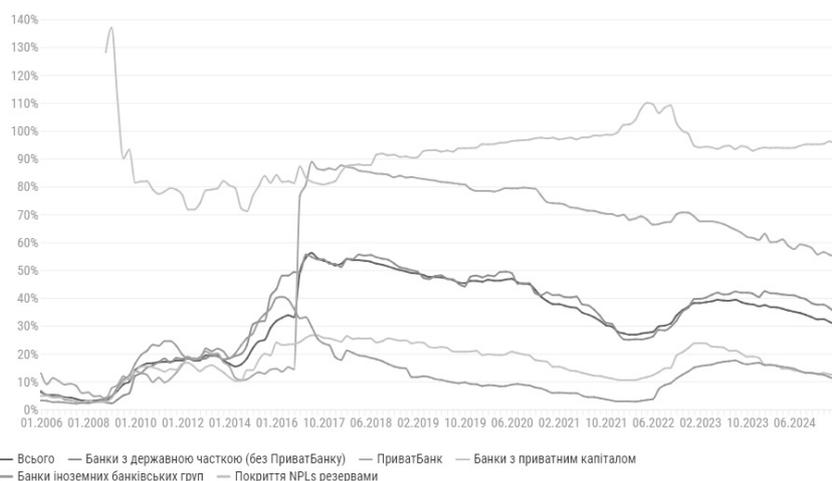

Рис. 1. Частка непрацюючих кредитів (NPL) у розрізі банківських груп, % [4]

– Зниження ліквідності банків: війна серйозно вплинула на ліквідність банківського сектору, оскільки зросла потреба у фінансуванні відбудови та підтримки економіки в постраждалих регіонах. Банки змушені були шукати додаткові джерела фінансування, зокрема залучати зовнішні ресурси, а також отримувати підтримку з боку Національного банку.

Зважаючи на суттєву міжнародну підтримку, пристосування до обставин війни прослідковується стабільність банківської сфери та поступові позитивні зміни в економіці (табл. 1).

Як показують дані таблиці, незважаючи на повномасштабне вторгнення, сукупні активи українських банків зросли з 2 053 928 млн грн на початку 2022 р. до 3 422 600 млн грн на початку 2025 р.

На тлі зниження кредитної активності банків спостерігається зростання їхніх вкладень у депозитні сертифікати Національного банку України (НБУ). З початку війни обсяг таких вкладень подвоївся, збільшившись на 100 млрд грн. Очікується, що за підсумками року банки отримають близько 28 млрд грн процентних доходів від цих депозитних сертифікатів.

Банківське кредитування як економіки, так і державного сектору скоротилося на фоні зростання депозитів. Аналіз, проведений у межах дослідження, показав, що НБУ відіграв ключову роль у стабілізації кредитного ринку під час воєнного конфлікту на сході країни. НБУ зосередив свої зусилля на підтримці фінансової стабільності, зменшенні ризиків та забезпеченні надійності банківської системи.

Одним з найважливіших заходів, здійснених НБУ, стало збільшення обсягів рефінансування банків. Це дало змогу фінансовим установам отримувати необхідні ресурси на вигідніших умовах, підтримуючи ліквідність та сприяючи задоволенню потреб клієнтів у кредитних ресурсах. Додаткове рефінансування також допомогло

знизити ризик неплатоспроможності банків.

Крім цього, НБУ посилив контроль за банківським сектором, впроваджуючи заходи для підвищення ефективності нагляду та регулювання. Проведено перевірки фінансового стану банків, а також забезпечено дотримання нормативних вимог до капіталізації та ліквідності. Завдяки цим діям вдалося знизити ризик банкрутств фінансових установ і зберегти стабільність банківської системи.

НБУ також зосередив зусилля на покращенні кредитного середовища та підвищенні фінансової прозорості. Впроваджено низку реформ, спрямованих на спрощення кредитних процедур, усунення бюрократичних бар'єрів та забезпечення відкритості у діяльності банків. Це сприяло відновленню довіри клієнтів та покращенню доступу до кредитних ресурсів.

Крім того, НБУ активно підтримував реалізацію програм фінансової допомоги та кредитування для підприємств, що постраждали від війни. Серед таких заходів – надання пільгових кредитів, гарантій та інших фінансових інструментів, які допомагали відновлювати економічну активність у постраждалих регіонах та підтримувати бізнес, що опинився у складних умовах через воєнні дії [6, 7].

Воєнний конфлікт спричинив суттєві зміни в правовому регулюванні кредитного ринку України. Ці нововведення спрямовано на зміцнення стабільності та ефективності кредитної системи, зниження ризиків та підвищення довіри як з боку регулятора, так і з боку банківського сектору загалом.

Однією з ключових змін стало вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює кредитну діяльність. Ухвалено нові законодавчі акти та внесено зміни до чинних норм з метою посилення контролю та ефективного регулювання кредитних відносин. Зокрема, оновлено законодавство про діяльність банків, кредитних установ, заставних прав та інших аспектів фінансового сектору.

Таблиця 1 – Сумарні активи українських комерційних банків з 2022 р. до 2025 р., млн грн (розроблено авторами за даними [5])

Період	Активи (усього)	Надані кредити	Кредити суб'єктам господарювання	Кредити фізичним особам	Резерви за активними операціями банків
на 1.01.2022	2 053 928	1 065 347	795 513	242 633	278 774
на 1.01.2023	2 353 592	1 036 129	801 327	209 944	368 091
на 1.01.2024	2 942 806	1 024 852	783 864	222 590	370600
на 1.01.2025	3 422 600	1 138 036	850 581	274 276	358057

Також впроваджено сучасні механізми для підвищення прозорості та відкритості кредитного ринку. Наприклад, створення централізованої бази даних з кредитної історії позичальників дало змогу розширити доступ до інформації про їх фінансовий стан, що допомогло знизити ризики неплатоспроможності.

Крім того, уряд України вжив заходів для спрощення процедур кредитування, а також для захисту прав як боржників, так і кредиторів. Відповідні законодавчі ініціативи спрямовано на покращення інвестиційного клімату та залучення додаткових фінансових ресурсів до економіки.

Окрему увагу приділено боротьбі з нелегальними схемами та фінансовими злочинами. Посилено регуляторний та наглядовий контроль за операціями, спрямованими на протидію відмиванню коштів і фінансуванню тероризму. Для цього запроваджено жорсткі вимоги до ідентифікації клієнтів, моніторингу фінансових операцій та обміну інформацією з державними органами.

Після завершення воєнного конфлікту в Україні постає питання про відновлення кредитного ринку. Попри значні виклики, є перспективи та можливості для його розвитку. Для досягнення цієї мети необхідно:

– *По-перше, зосередитися на реформуванні та стабілізації фінансової системи.* Уряд має вжити заходів для зміцнення фінансової стійкості банків та підвищення їх капіталовідповідності. Важливо провести аудит та оцінювання активів банків, запровадити механізми реструктуризації проблемних кредитів, а також підтримати банківську систему через програми ліквідності та капіталізації.

– *По-друге, створити сприятливе інвестиційне середовище для залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій у кредитний сектор.* Це можна реалізувати шляхом реформ, спрямованих на забезпечення прозорості, правової стабільності та захисту прав кредиторів. Крім того, розвиток ринку капіталу та залучення іноземних інвесторів сприятиме відновленню кредитної системи.

– *По-третє, сприяти цифровізації та впровадженню*

новітніх технологій у кредитний ринок. Застосування таких фінансових технологій, як блокчейн, штучний інтелект і великі дані, може значно покращити процеси кредитування, зробити їх швидшими та ефективнішими. Автоматизація кредитних операцій сприятиме зниженню витрат і ризиків для банків та полегшить доступ підприємств і населення до фінансових послуг.

– *По-четверте, забезпечити ефективну співпрацю між державними органами, банківським сектором та міжнародними фінансовими інституціями.* Важливо створити сприятливі умови для кредитування, розробляти програми підтримки бізнесу та забезпечувати стабільність економічного середовища, що стане основою для відновлення та розвитку кредитного ринку.

ВИСНОВКИ

Воєнний конфлікт викликає значні зміни у правовому регулюванні та провокує економічну нестабільність. Він призводить до зниження доступності кредитів, погіршення якості кредитного портфеля, зростання ризиків для банків і підприємств, а також до трансформації регуляторного середовища. Це, зі свого боку, спричиняє спад економічної активності, підвищення рівня безробіття та погіршення фінансової стійкості країни.

Для забезпечення більшої прозорості, стабільності та захисту прав кредиторів необхідні зміни у правовому регулюванні кредитного ринку України. Важливим є впровадження реформ, спрямованих на спрощення процедур кредитування, вдосконалення механізмів виконання кредитних зобов'язань і посилення захисту прав кредиторів.

Попри труднощі, є перспективи відновлення кредитного ринку. Завдяки проведенню реформ, стабілізації фінансової системи, залученню інвестицій, розвитку технологій та співпраці між державними органами, банківськими установами та міжнародними фінансовими інституціями можливо забезпечити відновлення та розвиток кредитної системи України.

Список використаних джерел

1. Вергелюк Ю.Ю. Фінансова безпека кредитного ринку. *Економічна наука*. 2018. № 11. С. 31–36.
2. Глушенко С.В. Гроші, кредит, кредитний ринок. Київ, 2015. 204 с.
3. Шеверя Р.В., Стебляк Д.М. Вплив валютно-фінансових та кредитних інституцій на розвиток сучасного міжнародного бізнесу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. №43. С. 168–172.
4. Частка непрацюючих кредитів (NPL) в Україні становила 38% на початок 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>
5. Активи банків України (2008-2025). *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/active/>
6. Петрашевська А.Д., Смельянська В.В. Вплив війни на кредитний ринок України. *Сучасні інформаційні технології та телекомунікаційні мережі*: тези доп. учасників 55-ї Наук.-практ. конф. молодих дослідників. Одеса, 2023. С. 195–198.
7. Як Національний банк допомагає здобувати перемогу. *Вокс Україна*. URL: <https://voxukraine.org/yak-natsionalnyj-bank-dopomagaye-zdobuvaty-peremogu>

References

1. Verheliuk Y.Y. Financial security of the credit market. *Economic Science*. 2018. No. 11. pp. 31–36 (in Ukrainian).
2. Hlushchenko S.V. Money, credit, credit market. Kyiv, 2015. 204 p (in Ukrainian).
3. Sheveria R.V., Steblak D.M. The influence of monetary and financial and credit institutions on the development of modern international business. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*. 2022. No. 43. pp. 168–172. (in Ukrainian).
4. The share of non-performing loans (NPL) in Ukraine was 38% at the beginning of 2023. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl> (in Ukrainian).
5. Assets of Ukrainian banks (2008–2025). *Ministry of Finance*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/active/> (in Ukrainian).
6. Petrashevskaya A.D., Smeliyanskaya V.V. The impact of the war on the credit market of Ukraine. *Modern Information Technologies and Telecommunication Networks: Abstracts of the 55th Scientific and Practical Conference of Young Researchers*. Odessa, 2023. pp. 195–198. (in Ukrainian).
7. How the National Bank helps to win. *Vox Ukraine*. URL: <https://voxukraine.org/yak-natsionalnyj-bank-dopomagaye-zdobuvaty-peremogu> (in Ukrainian).

Lidiia AVRAMCHUK

PhD in Economics, Associate Professor, The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7496-0392>

e-mail: lidiyavr@gmail.com

Karyna SOLOSHENKO

student, The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3433-109X>

e-mail: karinasoloshenko1814@gmail.com

UKRAINE'S CREDIT MARKET IN WAR CONDITIONS: CHALLENGES, RISKS AND WAYS OF RECOVERY

The study highlights the key aspects of the war's impact on the Ukrainian credit market, including its dynamics, structure, and key risks. The changes taking place in the context of the military conflict are analyzed, and their economic and financial consequences are assessed. Particular attention is paid to the impact of hostilities on financial institutions, the availability of credit resources, the level of credit risks, and overall business activity in the banking sector. It is determined that the war has led to a significant reduction in lending opportunities for both businesses and households, which in turn has a negative impact on the country's economic development. The deterioration of the macroeconomic situation, the decline in confidence in the banking system, and the instability of the exchange rate have become additional factors that exacerbate the problems of the credit market. At the same time, it is noted that financial institutions are forced to adapt to new conditions by developing anti-crisis strategies aimed at minimizing risks and ensuring stability. Particular attention is paid to the measures taken by the National Bank of Ukraine to support the credit market. These include changes in legislative regulation, expansion of refinancing programs, introduction of state support mechanisms and cooperation with international financial institutions. These steps help to mitigate the negative impact of the war on the banking sector and create the preconditions for its gradual recovery after the end of hostilities. It is noted that the prospects for the recovery of the credit market depend on a number of key factors: implementation of effective economic reforms, attraction of foreign investment, increased confidence in the banking system and active cooperation with international financial organizations. In the long run, the revival of the credit sector will be an important element of Ukraine's overall economic recovery. The study emphasizes that with a comprehensive approach and effective government policy, it is possible not only to stabilize the financial system, but also to develop it further in the postwar period.

Keywords: credit market, National Bank of Ukraine, war, credit risk, credit resources.